

of-door het samenkomen in een kleinen kring van gelijkgezinden, waarbij men het hebben moet van de intieme afkeer en van het „contact“ tusschen broeder en broeder? Maar het „contact“ moet gevolg zijn, geen oorzaak. Laat ons nooit vergeten, dat „geest“ boven „ziel“ moet staan. Het ambtelijk verkeer regele den persoonlijken omgang, niet omgekeerd. De hand aan het Woord is meer dan de band, die ziel aan ziel verbindt in „natuurlijke“ sympathie. Men maakt het christelijk leven bloedarm, als men tegen dezen regel zondigt. Maar men vertoont weer de kracht van het gezonde reformatische leven, overal waar naar dezen regel wordt gehandeld. Het christendom leve niet bij de gratie van „fijne zielen“, maar luistere naar het Woord, dat de personen bekeert, en dat de zielen samenbindt, niet uit kracht van gelijke afstemming van ziel op ziel, maar uit kracht van het alle zielen geleidelijk beheerschende, aansprekende, richtende, en aan elkaar verbindende Woord van God.

K. S.

Beumer & Co.

J. K. van Eerbeek: Beumer & Co. — G. F. Callenbach, Nijkerk.

Er wordt wel eens over geklaagd, dat Christelijke romans en vooral verhalen, haast uitsluitend handelen over klein-burgerlijke kringen. Dat een reuk van groene zeep den lezer al spoedig weeig maakt, en het boek doet neerleggen.

Natuurlijk komt het voor, dat een klein-burgerlijk milieu zoo beschreven wordt, dat er een tegenzin opkomt bij de lezers, maar noodzakelijk is het niet. We zijn allang den tijd voorbij, dat men meende alleen in de hoogste kringen stof voor romans te kunnen vinden. Slechts in de allergegoedkoopste volksliteratuur doolt nog een slechte graaf rond, als belager der onschuld. Als reactie daarop kwam de roman over den zelfkant van de maatschappij, over zwervers en menselijke wrakken. Daarnaast kreeg de kleine burgerij haar deel, wier levenshouding geteekend werd als ontzettend saai, bekrompen, zelfingenomen met haar grauwe theorieën van wat mag en niet mag. Klein-burgerlijk-zijn werd beschouwd als het ergste, dat iemand kon overkomen.

Dat christelijke romans dat milieu bij voorkeur beschreven, lag eenigszins voor de hand. De christelijke levensbeschouwing heerschte vooral onder de kleine luiden. En niets was nu zoo aanlokkelijk, dan te toonen hoe de grijsheid van hun leven overstraald werd van hooger licht. Hoe moeiten, leed, armoede, ziekte daar geduldig gedragen werden.

Maar daardoor heerscht in de meeste dezer boeken een groote triestheid, en wanneer de schrijver niet over veel zielkundige ervaring beschikt, die ware menschen weet te maken van de tobende romanfiguren, dan komt zijn boek niet boven het naaste klein-burgerlijke uit.

Maar dat er niets hinderlijks behoeft te zitten in boeken over kleine luiden, heeft onlangs nog

weer zeer duidelijk bewezen de bekende schrijver J. K. van Eerbeek.

Een goede verteller heeft hij zich dadelijk getoond in zijn eerste boek. Een literator van betekenis bleek hij, door zijn roman „Strooschippers“, een boek van 't wijde water en de open lucht.

Nu verplaatst hij ons naar Kampen, en brengt ons in den kring van den kleinen middenstand. Want „Beumer & Co“ zijn geen groote bankiers, maar twee poovere Kampenaars, die saam wel eens een karweitje opknappen. Het is niet hun tragische levensgeschiedenis, die hier verhaald wordt. Boven de eerste bladzijde staat: Maandag 1 Mei, boven het laatste hoofdstuk: Dinsdag 9 Mei. Een tijdperk van ruim een week.

Welke grootsche gebeurtenis is er dan in deze paar dagen voorgevallen met deze onbeduidende menschen, dat daarover een boek moet of kan geschreven worden? Wel, ze hebben in deze week een heele familie verhuisd, van Kampen naar Den Haag.

Anders niets?

Neen, eigenlijk anders niets — als men de drie en een halven gulden verdienste van Beumer niet meetelt, gebeurd voor het meeloopen in een begrafenisstoot, eerste klas. Want behalve behanger en stoffeerder is Beumer ook nog drager bij de begrafenisonderneming. Hij wel, de „Co“ niet.

Maar dit is ook meer dan genoeg. Want weet u wat het beteekent, iemand te verhuizen? Dan moet men eerst zoo'n „iemand“ hebben. En dat in dezen tijd, met de moordende concurrentie. Dan moet men net zoo lang sjouwen langs de adressen van alle menschen, die gaan verhuizen, tot men er een vindt, waar de bewoner nog niet een groote zaak de boel heeft opgedragen. Dan moet men listig zien te weten te komen, of meneer ook bij anderen prijs heeft aangevraagd, en zoo ja, bij wie, en voor hoeveel dezen het willen doen. Dan moet men zelf gaan taxeren, en een prijs noemen, die beneden dien van den concurrent blijft, maar toch nog een heel kleine verdienste overlaat voor een week hard werken. Dan moet men... Ja dan moet men nog heel veel doen in zoo'n week. En wordt zoo iets dan een roman, of een verhaal?

Ja, dat kan het worden, als men het talent bezit van Van Eerbeek.

Want ik heb zelden een boek gelezen, waardoor ik beteren kijk kreeg op het wroetend leven, het bijna-slaven-werk van een kleinen burgerman, die netjes door de wereld wil komen, die zijn vrouw naar het ziekenhuis moet laten gaan om te bevallen, omdat het tegenliep met de besproken Juffrouw, maar die dat moeilijk kan betalen. Als hij de verhuizing eens niet krijgt... Men moet wel meeleven met dit dappere gezin. Die eene verhuizing is meer dan genoeg, om het leven van deze menschen ten voeten uit te beschrijven.

Want dit is het goede in dit boek, onder anderen, dat die verhuizerij zoo beschreven wordt, dat men dit heele geval volkomen meemaakt, maar ook zoo, dat elke phase er van, zelfs de allerkleinste, een karaktertrek van Beumer & Co openbaart, of verdiept. Wat een enorme menschenkennis, wat een handigheid en ongelooflijke slimheid moet zoo'n man hebben, om een paar rijksdaalders te ver-

Vondel dit deed. Men prijst hem om de scherpheden van zijn vernuft, als hij „dat volk“, d.w.z. de Amsterdamsche predikanten, eens flink de waarheid zegt.

Of het altijd „de waarheid“ zeggen was? De lezer oordeele zelf.

1. Jacobus Trigland.

Wie mocht meenen, dat na de uitspraak der Dordtsche Synode inzake het leergeschied tusschen Arminianen en Gomaristen, de rust was hersteld, vindt zich bij de bestudeering van de geschiedenis der toenmalige Gereformeerde Kerk spoedig van zijn waan genezen.

Allerminst was deze rust te vinden in de stad, waar het hart der Republiek klopte: in Amsterdam. Wel had zij behoord tot de tegenstanders van Oldenbarneveldt, maar dit feit was ten opzichte der kerkelijke twisten van weinig importantie; deze houding sproot bij de meeste Amsterdamsche machthebbers voort uit politieke overwegingen.

Immers, wat het kerkelijke betreft, was de meerderheid der Amsterdamsche vroedschap het gewoonlijk eens met de woorden door burgemeester Hooft in 1597 gesproken: dat men niet tot onderdrukking van andersdenkenden de wapens had opgevat en de poorten voor Prins Willem geopend. Bovendien bewoog de vroedschap van Amsterdam zich in de jaren na 1620 in een richting, die eer „rekkelijk“ dan „precies“ was.

Ook in andere steden van Holland werden de plakaten tegen de Remonstranten of zeer gematigd of bijna in het geheel niet toegepast, maar speciaal de Amsterdamsche schouten deden zich kennen als zeer zachtmoedig te dezen opzichte.

Omgekeerd hielden de predikanten der Gereformeerde Kerk niet op aan te sporen tot een volledige en strenge toepassing dezer plakaten, terwijl zij niet vreesden ook van den kansel de

dienen. Maar ook, wat ook uitnemend psycholoog moet deze schrijver zijn, die van een zoo simpel gegeven zoo'n fijn boek weet te maken.

Een fijn boek, ondanks alle misère, die er beschreven wordt, ondanks een auto-ongeluk met bijna doodelijken afloop. Nergens is het boek triest, nooit vervelend, dank zij den humor. Want door alles heen breekt de humor. Niet, dat Beumer of zijn Co zulke leuke lui zijn. O neen, ze hebben zelf het leuke vaak niet eens door. Het is voor hen immers noodzaak, om van de verhuizing zoo veel te trekken als ze kunnen! En als de meneer blijkt niet zoo pienter te zijn als ze dachten, dan is het toch plicht, om nog zooveel ze kunnen er bij te tellen, voor inpakken, fooi enz. Zaken zijn zaken! Of het eerlijk is? Dat is hier een belangrijke kwestie, maar Beumer weet die goed op te lossen.

Men moet op z'n centen passen. Als Beumer zijn zwaargewonden makker opzoekt in het Ziekenhuis, doet hij dat uit menschenliefde, vriendschap enz., maar toch ook om te zien of hij „bij“ genoeg is, om zich niet te vergissen tegenover de politie bij 't onderzoek. Want vergissen kan geld kosten!

Prachtig is beschreven hoe die gewoonte, om de centen vast te houden, Beumer nooit verlaat. Uit pure dankbaarheid, dat God hem bewaard heeft bij 't auto-ongeluk, belooft hij een dankoffer van f25. Maar zie hem in de kerk zweeten! Hoe dichter de diaken nadert, hoe kleiner de gift wordt. En als de zak voor hem komt... valt er een dubbelte in. Hij kan niet anders, als mensch. Zoo is zijn heele leven, dat blijkt uit elk moment van deze week.

En toch doet hij anders, als christen. God krijgt zijn offer.

Want in dezen sleur-mensch, die eerlijk bekend, dat hij niet altijd denkt aan God, omdat het leven hem er geen tijd voor laat, naar hij meent, schuilt een christen. En dan breekt eens, wanneer dan ook, het geloof naar buiten, dat zoo lang teruggedrongen werd door kleine dagelijksche dingen, die toch heusch ook groote waarde hebben voor een verhuizer, want ze betreffen de zorg voor het dagelijksch brood.

Is het daarom zoo'n mooi, zoo'n ruim boek, omdat het christelijk is? Ik geloof ja, omdat het zoo levenswaar is, zoo door en door menscheel, zoo onopgesmukt christelijk. Zeer eenvoudig, sober zelfs, maar prachtig.

Gr.

H. S.

UIT DE HISTORIE

Calvijn als jong predikant aangeklaagd wegens onrechtzinnigheid.

De rechtzinnigheid van Calvijn, zijn eenigheid des geloofs met de kerk van alle eeuwen en met de belijdenisschriften, die door de oude kerk zijn opgesteld, is voor het nageslacht wel boven allen twijfel verheven.

Maar onder zijn Gereformeerde tijdgenooten was

wereldlijke regeering in dezen aan hun devotie te herinneren.

Bij een dergelijke gesteldheid der geesten konden botsingen niet uitblijven. De kerkelijke geschiedenis van Amsterdam in de jaren 1620—'30 is dan ook vol daarvan. Ook wel daarna, maar dit tiental zijn toch de jaren, waarin de twisten het hoogst oplaaiden.

Nu was Ds Jacobus Trigland¹⁾ ongetwijfeld een der voormannen der kerkelijken. Na den dood van Plancius (1623) kunnen we in hem den leider van het Amsterdamsche Consistorie zien. Op die plaats gaven zijn bekwaamheden hem zeer zeker recht.

Trigland stamde uit een bekende Goudsche katholieke familie. Zijn overgrootvader van vaderszijde was burgemeester dier stad geweest, terwijl zijn vader leeraar aan de Latijnsche school aldaar was. Jacobus Trigland werd voor den geestelijken stand bestemd. Na de studie aan de Latijnsche school te Vianen, waarheen de Triglands na 1580 uitweken, vertrok hij in 1597 naar Amsterdam en vandaar het volgende jaar naar de universiteitsstad Leuven.

Aan een buitengewoon goeden verstandelijken aanleg paarde Jacobus Trigland een stagen ijver en een ernstigen, ingetogen levenswandel. Deze ernst is hem zijn geheele leven lang bijgebleven.

In die dagen werden in Leuven nog de werken van Augustinus ijverig bestudeerd. Hierin vond Trigland meer bevrediging dan in de Roomsche apologetiek, in welk vak zelfs Bellarminus²⁾ hem niet tevreden kon stellen.

Ongeweten groeide in hem een twijfel aan de

1) Het overzicht van Triglands leven vóór zijn Amsterdamsche jaren, is hoofdzakelijk verteld naar: J. W. ter Haar, Jacobus Trigland, Den Haag, 1891.

2) Bellarminus hield van 1576—1589 apologetische voordrachten te Rome. Naderhand werden ze door den druk gemeengoed gemaakt.

POPULAIR WETEN - SCHADDELUKE SCHESEN

Iets over Vondel en de Predikanten van Amsterdam.

I.

Dit jaar is een Vondel-jaar.

17 November zal het 350 jaar geleden zijn, dat Vondel te Keulen geboren werd in het huis „Zur Fiolen“.

In verschillende plaatsen worden voorbereidingen getroffen, om dit feit min of meer luisterrijk te herdenken.

Voor al in Amsterdam maakt men zich daar-toe op.

En niet ten onrechte. Met vele 17de-eeuwers had Vondel dit gemeen, dat hij zich allereerst verbonden voelde met de stad zijner inwoning. Haar grootheid en groei lag hem op het hart gebonden. Talrijk zijn dan ook de gedichten, waarin hij de stad en haar regeerders bezingt.

Ik noem daar nu geen voorbeelden van op, omdat het in dit opstel over heel iets anders gaat. Het gaat wel over gebeurtenissen en personen uit Amsterdam.

Namelijk over „kerkelijke“ personen en feiten. Dat Vondel zich mengde in de staatkundige kwestie dier dagen, is, naar ik meen, wel bekend. Wie hoorde nooit van zijn „Palamedes“?

Maar zijn gedichten op kerkelijke, speciaal Amsterdamsche kerkelijke gebeurtenissen, en op Amsterdamsche predikanten zijn minder algemeen bekend. Zij behooren tot een genre, dat men hekel-dichten noemt. Populair gezegd dus verzen, waarin iemand of iets „over den hekel wordt gehaald“.

Nu is het, volgens vele boeken over de geschiedenis der letterkunde, volkomen verklaarbaar, dat

dat niet s...
trouwen,
een breed
verdacht
geschiede
ten, begor
zeer onzi
door vele
trouwen.

Het is m...
Calvijn do
sanne zij
terij en
daarover
denking z
later voor
kanten
leden v
waren.

De pre
heette Ca
zoals „la
deze nieu
keerde zi
aan. Calv
zaak te l
gewoest e
Sorbonne
Hij was e
matie gev
zijn preek
Inquisitie
Navarre,
terplaats

In dezen
vóór de re
matorische
de gelegen
dood te b
drag alle
van de Se
gen werde
merkten

Caroli
andere. H
sanne en
geleerdhe
zooveel tr
die hem
zijn vals
gezel, ool
toen is h

In later
gunst van
kanten. Z
Calvijn v
zich er f
zou kome
Roomsche
lijken ha
ken. Volg
in Rome.

Deze pr
Calvijn n
kant (hij
den eisch
nis van
over de t

waarde d
toen hij
lingen v
goede we
zulk een
verontwa

Blijkba
dingen e
trouwe z
ontgaan
schijnlijk
eenigen t
halve we
gedragen.
ruimen t
lieke —
twijfelinge

Het was
werken —
later ook
formeerd
kende. Ge
hij op di
de werke
ging hem
tuigd aar
grijpen, c
lijken en

Jacobus
middel v
vrienden
der Latij
zijn belij
spoorde
de Geref
der veel
na prep
toegelate
de kerk
bracht h